

Bod 13.6 příloha č. 2 black

Obec:	Pověřené město:	Městská památková rezervace nebo zóna:
Most – ÚAPP, v.v.i.	Most	- - -
Objekt:		Rejstříkové číslo:
Archeologické výzkumy – kontrola zpracování za rok 2020		Sbírkový materiál
Dohlídku provedl:		Dne:
PhDr. Petr Novák, CSc.		15. 12. 2020
Rozsah kontrolovaných prací podle příslušného rozhodnutí:		
Kontrola technického a odborného zpracování archeologických výzkumů ve smyslu Rozhodnutí o poskytnutí institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje veřejné výzkumné instituce ÚAPP, v.v.i. v letech 2020 – 2024 (za rok 2020)		

Kontrola je zaměřena na odbornou stránku plnění hlavních úkolů instituce za rok 2020 při využívání prostředků poskytovaných podle „Rozhodnutí o poskytnutí institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace v letech 2020 - 2024“, č. j. KUUK/174799/2019/KP ze dne 20. 12. 2019, vydaného v souladu s usnesením Zastupitelstva Ústeckého kraje ze dne 19. 9. 2019 č. 041/22Z/2019. Na základě předložené dokumentace k jednotlivým záchranným výzkumům je ověřena především výpovědní hodnota a průvodní dokumentace nálezových zpráv. Dále se sleduje dlouhodobý trend v aplikaci moderních technologií, ediční činnost organizace, publikace výsledků výzkumu a ostatní aspekty ve smyslu dlouhodobého koncepčního rozvoje instituce.

Hlavní a klíčovou úlohou výzkumné instituce je záchrana těžbou nebo stavební činností bezprostředně ohrožených archeologických památek. Podobně jako v roce 2019 odčerpávaly ještě v roce 2020 značnou odbornou kapacitu organizace záchranné výzkumy na trase vysokotlakého plynovodu Gazela II. a předpolí Dolů Nástup Tušimice v katastrech obcí Spořice a Droužkovice. Několika sondami pokračoval záchranný výzkum polykulturní lokality v obci Libkovice. Drobné záchranné výzkumy probíhaly zejména v historických jádrech měst. Ze zajímavých záchranných výzkumů je možné vyzdvihnout žárové pohřebiště ze starší doby římské v Nezabylicích. Záchranný výzkum probíhal ve spolupráci s univerzitou v polském Řešově, která disponuje specialistou na dané období a ve spolupráci s Oblastním muzeem v Chomutově, které bude po zpracování deponovat nalezené artefakty. Dosud bylo objeveno a prozkoumáno 215 žárových hrobů s mimořádně bohatou výbavou. Mimo pohřebiště z římské doby došlo k objevu hrobu kultury se šňůrovou keramikou v pozdní doby kamenné. Hrob překrytý původně mohylou lemovanou žlábkem obsahoval mimo keramiku vzácnou pazourkovou sekerku a krásně retušovanou pazourkovou čepel. Na předpolí Dolů Nástup zachytili archeologové pět bohatě vybavených bylanských komorových hrobů, v jejichž výbavě bylo až 43 velmi špatně pálených nádob hrobové keramiky (pro keramickou laboratoř se jedná o mimořádně náročnou úlohu při rekonstrukcích). Na téže lokalitě se nacházelo pohřebiště z období stěhování národů s téměř důsledně vykradenými hroby. Z původní, zřejmě bohaté, výbavy se zachovalo jen několik drobných předmětů. Zajímavá je kovová spona zdobená červeným smaltem. Halštatská sídliště ze starší doby železné porušil plynovod v katastrech obcí Očihov a Malměřice. Pohřebiště starší fáze únětické kultury starší doby bronzové, bohatě vybavené keramikou a drobnými předměty, je z katastru Liběšovic. Na této lokalitě došlo rovněž k ojedinělému objevu vydřevené studny ze 7. stol. Přesné datování umožnila soustavně zpřesňovaná metoda dendrochronologie. Zajímavá lokalita z mladší doby železné byla zkoumaná na levém břehu Ohře u Přívлак.

V tomto případě bohaté sídlištní nálezy překryly, a tak chránily, vrstvy zeminy spláchnuté ze svahu nad lokalitou. Nedaleko od laténského sídliště trasa výkopu pro potrubí porušila sídliště ze starší doby bronzové. Předmětem záchranného výzkumu bylo i výšinné opevněné sídliště starší doby bronzové na Vlčí hoře v katastru obce Bílenec, datované pomocí radioaktivního uhlíku C 14 do let 1877 – 1782 před naším letopočtem.

Spolu se samotným záchranným výzkumem je neméně důležité zachycení a popsání veškerých okolností výzkumu nálezovou zprávou, která musí obsahovat nezbytné informace pro další vědecké vyhodnocení objevu. Pokud se jedná o záchranné výzkumy financované investorem ve smyslu odst. 2, § 22, zákona 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů, předchází nálezové zprávě investorská zpráva, která popisuje charakter zkoumané lokality, její datování a objevené objekty. Nemusí ještě obsahovat popisy nalezených předmětů, které procházejí laboratorním ošetřením, ale jejichž popis následně tvoří součást nálezové zprávy. V některých případech vyžaduje konzervace artefaktů delší období a ke zpracování nálezové zprávy dojde s odstupem několika let. Investorská zpráva tvoří podklad k vyúčtování nákladů za výzkum a současně slouží za základ nálezové zprávy. Jako příklad může posloužit výzkum 17. bohatých komorových hrobů bylanské kultury starší doby železné z Lovosic, z kterých je nutné konzervováním ošetřit 588 železných, bronzových a bimetalických předmětů. Řada větších železných předmětů pochází z kování vozů, na kterých spočívaly mrtvolky. O početné výbavě hrobů velmi špatně pálenou pohřební keramikou již byla zmínka. Při prvotní konzervaci kovů a rentgenovém snímkování je třeba vyzdvihnout úzkou spolupráci s nově vybudovanou specializovanou laboratoří Regionálního muzea v Teplicích. V době, když ještě nebyla dobudovaná a vybavená tato laboratoř na konzervaci a výzkum kovů, musely být veškeré kovové předměty konzervované mimo Ústecký kraj. Zcela zbytečně tak unikaly mimo kraj finance, které nyní mohou být využité v rámci kraje na modernizaci technického vybavení. Předložené nálezové zprávy, navazující na výzkumy v minulém roce, obsahují veškeré údaje potřebné pro další vědecké zpracování objevů. Velmi zajímavá je z odborného hlediska nálezová zpráva o záchranném výzkumu v areálu pily ve Štětí, popisující nálezové okolnosti a artefakty lužické kultury mladší doby bronzové v blízkosti kulturního rozhraní s knovízskou kulturou. Výzkum poskytl početný soubor tvarově rekonstruovaných nádob, důležitých pro vědeckou analýzu vzájemného vlivu obou kulturních okruhů. Další předložené nálezové zprávy se týkají především historického jádra Žatce, výzkumu reliktní hradu Křečov u Podbořanského Rohozce nebo Přísečnické šance. Všechny zprávy, při kterých došlo k objevu lidských pozůstatků, jsou doplněny odborným posudkem antropologa. Při větším počtu skeletů tvoří antropologický posudek samostatnou zprávu. V této souvislosti je třeba uvést úzkou, a vzájemně velmi výhodnou, spolupráci s katedrou antropologie Přírodovědné univerzity ve Wroclavi. Nadále pokračuje zpracování obrovského objemu podkladů a nálezů z výzkumu starého Mostu, tak aby bylo možné předložit veřejnosti publikaci výsledků záchranné akce. Ve spolupráci s Archeologickým ústavem ČAV v Praze probíhá digitalizace leteckých snímků tak, aby bylo možné využití odbornou veřejností. Značnou pozornost věnuje instituce digitalizaci starších nálezových zpráv a písemností německého Úřadu pro pravěk.

Osobní spolupráci a kolektivní setkání archeologů severozápadních Čech bylo nutné omezit s ohledem na pandemii covid – 19. Kontakty bylo nutné omezit na telefonickou a mailovou komunikaci. V některých případech se tak prodlužují nebo odkládají na pozdější období termíny přípravy akcí určených pro veřejnost. Odborná práce, nezávislá na kontaktech s veřejností, však postupuje v souladu s plánem práce. Mezinárodní spolupráce vyžaduje za současných podmínek pandemie mimořádnou opatrnost. Zejména při výzkumu hradních komplexů je využíván nejmodernější trojrozměrné snímkování a počítačové modelování. Výrazným přínosem pro veřejnost jsou nově zpracované webové stránky instituce.

Úzkou vazbu na uspořádání starší dokumentace a přírůstky odborné literatury, jako i zlepšení pracovních podmínek mají nákupy nového vybavení. Zřejmě nejviditelnější jsou

změny v malé keramické laboratoři s novými pracovními stoly a kompletním zařízením pro základní ošetření nalezeného materiálu. Výpočetní technika je doplněna o nový software a dosluhující notebooky a služební telefony nahradily modernější přístroje. Za největší úspěch považuje vedení instituce depozitní prostory ve Velebudicích, kam bylo možné přesunout materiál, který nejsou schopná z kapacitních důvodů převzít příslušná muzea. Této oblasti bude muset věnovat politické zastoupení kraje zvýšenou pozornost a postupně vytvářet podmínky pro deponování archeologických nálezů v územně příslušných muzeích zřizovaných Ústeckým krajem. Přírůstky průvodní dokumentace k výzkumům a odborné literatury řešila instituce nákupem nových dokumentačních skříní, optimálně využívajících zastavěnou plochu. V dalších případech jsou nahrazovány předměty, které fyzicky dosloužily a musely být vyřazené z evidence. Při práci v terénních podmínkách je přístrojové vybavení extrémně opotřebované a nahrazované je uvážene a hospodárně.

Završením odborné práce je publikace výsledků výzkumu formou monografií nebo pojednání v odborných časopisech. Významným vydavatelským počinem je roky plánovaná publikace neolitického sídliště Hrdlovka, zpracovaná ve spolupráci s jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích. Kolektiv autorů pod editorkami K. Tomkovou a N. Venclovou napsal knihu „Krajinou archeologie, krajinou skla“, věnovanou novým objevům z oblasti sklářské výroby, technologie a historického vývoje. Odborné články v periodikách jsou sledované formou „R.I.V.“ Úřadem vlády ČR s ročním odstupem, protože část produkce vychází ještě v prvním pololetí následujícího roku. V té souvislosti nelze opomenout, že odborné podklady k prohlášení Krušnohoří za památku vedenou v seznamech UNESCO, poskytli ve spolupráci s německou stranou právě odborní pracovníci ÚAPP v.v.i. v Mostě. Pochopitelně, že většina článků je stále ještě věnovaná hornictví, hutnictví a středověké keramice spádové oblasti a to především Krušnohoří. Průběžně jsou v odborném tisku publikované výsledky menších záchranných výzkumů. Na každého odborného pracovníka instituce připadají v průměru přibližně dva odborné články ročně. V té souvislosti je třeba upozornit, že odborní pracovníci se věnují publikační činnosti ve svém volném čase. Tato výsostně odborná práce vyžaduje soustředění a časově je velmi náročná, neboť je vždy nutné prostudovat veškerou relevantní odbornou literaturu k danému období nebo jevu.

Na základě provedené kontroly lze s plnou odpovědností konstatovat, že pracovní aktivity a úlohy Ústavu archeologické památkové péče, v.v.i. v Mostě jsou plněny zcela v souladu s plánem hlavních úloh na rok 2020 a plně odpovídají dlouhodobému záměru koncepčního rozvoje organizace v letech 2020 – 2024.

PhDr. Petr Novák,
PhDr. Petr Novák, CSc.